

Inhoud

1.	Nut en noodzaak.....	1
2.	Reikwijdte.....	2
2.1	Meer meststoffen in aanmerking nemen	2
2.2	Onderscheid biologisch bij varkensmest.....	3
2.3	Definitie vaste stoffrijke mest.....	4
2.4	Definitie stro	4
3.	Maximum betrekken bij berekening	5
4.	Gekozen percentages	6
5.	Opmerkingscode voor vaste stoffrijke mest – vervallen in definitieve regeling	6
6.	Gaat niet in op de inhoud van de wijziging.....	7

1. Nut en noodzaak

- Een akkerbouwer geeft aan dat zij als akkerbouwers ontzettend blij zijn dat zij meer organische mest, in welke vorm dan ook, mogen gebruiken in hun bedrijfsvoering. Het is een hele goede basis om de bodem te voeden en te onderhouden om zo goed te kunnen voorzien in voedsel. Óók draagt het zéker bij aan weerbaarheid tegen droogte en blijven onze gewassen vitaler zodat dit wellicht één of meerdere bespuitingen scheelt tegen schimmelziekten!
- Delphy vindt het gunstig dat de hoeveelheid P₂O₅ dat meetelt voor de P-norm verlaagd wordt. Een aantal genoemde vaste mestsoorten hebben ook geen eenjarige landbouwkundige P-werking van 100%. Dat was tot nu toe discriminerend t.o.v. compost waar wel een P-vrije voet gehanteerd werd.
- Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (hierna: LTO) vindt het positief te zien dat er stimulerend beleid uitgerold wordt om Goede Landbouwpraktijk te bevorderen. Organische stofrijke meststoffen hebben veel voordelen voor zowel ondernemers als het milieu. LTO Nederland is tevreden dat deze langverwachte maatregel eindelijk wordt doorgevoerd en hoopt meer van dit soort stimulerende maatregelen te kunnen verwelkomen. Door een maatregel als deze wordt het veel genoemde begrip kringlooplandbouw inhoud gegeven en kan de agrarische ondernemer de bodem, het perceel en het gewas erop centraal zetten. Zorg dat ondernemers hun gewas optimaal kunnen bemesten en de bodem kunnen verbeteren met zoveel mogelijk producten uit de agrarische kringloop.
- De Nederlandse Akkerbouw Vakbond (hierna: NAV) is tevreden dat nu de hoeveelheid fosfaat voor de gebruiksnorm per ha lager wordt. Er was een onevenredig verschil tussen reststoffen van hout en gft (compost) en vaste meststoffen uit de dierlijke sector.
- Cosun is verheugd dat er een stimulan wordt geïntroduceerd. Dit is in lijn met ons streven om organische stof en nutriënten afkomstig van de Nederlandse bodem zoveel mogelijk terug te brengen naar de oorsprong: de Nederlandse akkerbouw.
- Een landbouwer ziet het nut van de maatregel niet in omdat meer dan 70 procent van de grond ruimschoots aan de nitraatnorm voldoet.
- Een landbouwer geeft aan dat Os rijke mest geen koolstof vastlegt, maar dit al in de mest zelf zit. Indirect kan het wel door een betere plantengroei.
- Een landbouwer draagt aan dat de stimuleringsmaatregel in de praktijk weinig verschil zal maken bij gebruik van stoffrijke mest als de werkingscoëfficiënt voor stikstof gelijk blijft. Meer tonnen mest per hectare betekent meer stikstof waardoor in de plaatsingsruimte overblijft voor overige organische mest. Hierdoor zal per saldo niet meer fosfaat + stikstof uit organische mest aangewend kunnen worden en zal deze stimuleringsmaatregel weinig effect hebben.
- Het Hoogheemraadschap van Rijnland vindt het verbeteren van de bodem belangrijk om uitspoeling van nutriënten te verminderen. Binnen het gebied van Rijnland is vooral de

uitspoeling van fosfaat uit de zandgronden van het bloembollengebied in Noord- en Zuid-Holland een groot probleem. Het verbeteren van de bodem door toepassing van OS-rijke meststoffen kan deze uitspoeling verminderen. Daarnaast is dit goed voor de biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het stimuleren van de OS-rijke meststoffen wordt in de uitvoeringsregeling bewerkstelligd door meststoffen met een hoog organisch stofgehalte naar rato minder mee te laten tellen bij de opvulling van de fosfaatgebruiksruimte. Dit betekent echter wel dat er meer fosfaat op de bodem wordt gebracht ten opzichte van de oude situatie. De bodems van deze gebieden zijn nagenoeg compleet verzadigd met fosfaat en hebben nauwelijks bindingscapaciteit voor deze stof. Het fosfaat dat niet door het bolgewas wordt opgenomen zal (op den duur) uitspoelen. Met de voorgestelde stimuleringsmaatregel kan extra fosfaat worden opgebracht, wat het risico op uitspoeling vergroot en daarmee ook het risico op verslechtering van de waterkwaliteit.

Reactie: de fosfaatuitspoeling in de zandgronden van het bollengebied zorgt voor hoge fosforconcentraties in het oppervlaktewater in die gebieden. Het verbeteren van de bodemkwaliteit kan bijdragen aan het verminderen van de uitspoeling van nutriënten. Het toepassen van organische stofrijke meststoffen is hierbij een belangrijke factor. Echter zit in alle organische stofrijke meststoffen, ook in compost, een bepaald aandeel nutriënten. Dat is niet te vermijden. Wel zijn de huidige fosfaatgebruiksnormen passend bij de fosfaattoestand van de bodem. Voor deze bodems geldt sowieso een lagere norm, en dus minder ruimte voor organische stofrijke meststoffen. Ook is er bewust voor gekozen de extra geboden ruimte te beperken tot deze reguliere fosfaatgebruiksnorm op het betreffende perceel en worden meststoffen met relatief veel effectieve organische stof per minerale stikstof meer gestimuleerd dan meststoffen met hogere nutriënten gehalten en een lager gehalte aan effectieve organische stof. Op korte termijn kan dit mogelijk meer uitspoeling van fosfor veroorzaken, maar op langere termijn wordt verwacht dat door de betere bodemkwaliteit en betere doorworteling minder fosfor zal uitspoelen

2. Reikwijdte

2.1 Meer meststoffen in aanmerking nemen

- Een landbouwer draagt aan dat er een aantal organische meststoffen ontbreken die via de mestverwerking worden geproduceerd, zoals: dikke fractie van digestaat, gecomposteerde mest e.d. Deze bevatten allen hoge gehalten aan organische stof, ook aan 'effectieve organische stof', en ook is het gehalte aan minerale stikstof hier erg laag. Deze zijn in de verwerkingsprocessen hier namelijk van afgezonderd. Het lijkt alsof deze meststoffen geheel over het hoofd zijn gezien.
- LTO draagt aan vaste fractie van dierlijke mest als een product uit mestverwerking ook als OS-rijke meststof te scharen.
- Cosun vraagt digestaat afkomstig van vergisting van 100% plantaardige grondstoffen als aparte categorie toe te voegen aan de lijst met erkende organisch stofrijke meststoffen (tabel 1 en artikel 33). Cosun heeft al jaren grote vergisters operationeel waar naast grote volumes groen gas ook digestaat wordt geproduceerd. De vergisters gebruiken 100% plantaardig materiaal, vrijwel volledig reststromen afkomstig van de verwerking van suikerbieten. Deze grondstoffen zijn opgenomen op bijlage Aa van het Uitvoeringsbesluit meststoffen. Het digestaat mag daarom als meststof worden afgezet in de landbouw. Tijdens het vergisting proces wordt van de relatief eenvoudig afbreekbare koolstof methaan gevormd. De overige koolstof komt in het digestaat terecht welke als organische stof teruggebracht kan worden naar de landbouw. In het voorliggende besluit constateren we helaas dat digestaat afkomstig van plantaardige vergisting niet is opgenomen als organisch stofrijke meststof in tabel 1 en artikel 33 van het voorstel. We zouden dan ook graag zien dat ook digestaat wordt toegevoegd, zodat het gebruik van deze circulaire meststromen ook wordt gestimuleerd. Het digestaat is vergelijkbaar met groencompost en zou naar onze mening ook een voordeel moeten krijgen ten aanzien van de bijtelling fosfaat van 25%. Naast de vergelijkbare voordelen in de toepassing van digestaat in vergelijking tot groencompost zijn er nog een paar andere voordelen:
 - o De beperkte CO₂-emissie in de anaerobe productieketen van digestaat ten opzichte van de aerobe productieketen tot groencompost
 - o De productie van duurzame energie door middel van vergisting,

- Plantaardige digestaat uit vergisting is een volledig gesloten kringloop: het is een schoon eindproduct,
- Optimaal gebruik van plantaardige digestaat levert een bijdrage aan kringlooplandbouw: de organische stof komt weer terug op de akker.
- LTO vindt dat bokashi ook onder de 25% categorie van groencompost zou moeten vallen.
- LTO zou een regelmatig terugkerende update van de lijst OS-rijke meststoffen willen voorstellen in verband met nieuwe meststoffen die op de markt komen en mogelijk in aanmerking komen om hieronder te vallen.

Reactie:

- *De producten uit mestverwerking zijn in onderhavige wijziging niet meegenomen. Er zijn nog geen duidelijke kwaliteitscriteria voor deze mestverwerkingsproducten, waarbij kan worden aangesloten.*
- *Het digestaat van plantaardig materiaal is een vloeibare meststof wat de inbrenger naar voren brengt, draagt maar beperkt bij aan het organisch stof niveau in de bodem, wat de doelstelling is van de wijziging. Daarnaast is deze meststof niet meegenomen in de wetenschappelijke onderbouwing van deze wijziging.*
- *Op dit moment is bokashi nog een gedefinieerde meststof, en kan daarom niet in aanmerking komen als organische stofrijke meststof.*
- *Als er aanleiding is om bepaalde meststoffen toe te voegen en daar voldoende onderbouwing en meetresultaten van bekend zijn kunnen deze meststoffen worden getoetst om in aanmerking te komen voor deze stimuleringsmaatregel.*

2.2 Onderscheid biologisch bij varkensmest

Het Zuiderzeevarken, vereniging het Zonvarken, Livar, LTO, POV en een enkele landbouwer vinden het niet wenselijk om alleen bij één diersoort een onderscheid te maken tussen biologische en niet-biologische bedrijfsvoering. Zij stellen voor dit onderscheid te laten vervallen. In het gehele 7e AP wordt geen onderscheid gemaakt tussen stromest van verschillende diersoorten. In de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, artikel 33b, is geen onderscheid tussen strorijke mest afkomstig uit een gangbare dan wel biologisch bedrijfsvoering voor rundvee, schapen, etc. Voor strorijke vaste varkensmest wordt echter in de voorgestelde maatregel een onderscheid gemaakt tussen gangbaar en biologisch: de gangbare bedrijfsvoering wordt uitgesloten en enkel een biologische bedrijfsvoering wordt geaccepteerd. Sinds enkele jaren hebben enkele tientallen varkenshouders in hun zoektocht naar perspectief diverse stallen gebouwd met huisvestingssysteem die gebaseerd zijn op ingestrooide leefruimten voor de dieren, zoals ook houders van het "Livar" varken. Op deze wijze proberen zij het maatschappelijk element dierenwelzijn in te bedden in hun bedrijfsvoering en ontwikkelen zij verdienmodellen voor het dekken van de meerkosten. Deze huisvestingssysteem bevinden zich tussen gangbaar en biologisch in. De reden hiervoor is dat in het tussensegment voornamelijk de meeste marktkansen liggen in de transformatie naar een dier-, mens- en milieugerichte varkenshouderij. Daarom is ook bijvoorbeeld bij het zonvarken gekozen voor circulaire grondstoffen als voeding voor de varkens in plaats van biologische grondstoffen omdat circulaire grondstoffen een mindere CO2 foodprint hebben in vergelijking met biologische grondstoffen. Een ander knelpunt volgens Livar is dat als de strorijke mest niet volgens dezelfde condities kunnen afzetten naar akkerbouwers in de buurt dan bijvoorbeeld geitenhouders, paardenhouders of vleesveehouders, afzet in de regio bijzonder lastig wordt. Dat is zonde van een dergelijke mooie meststof. Dit staat haaks op de ambitie van Livar en van de overheid om een transitie naar kringlooplandbouw te realiseren. Zowel LTO als Livar vraagt om een onderbouwing waarom niet-biologisch strorijke varkensmest is uitgesloten van de stimuleringsmaatregel.

Reactie: In het 7e AP is beschreven dat deze stimuleringsmaatregel wordt opgenomen in huidige artikel 33b. In dit artikel is alleen biologische varkensmest toegestaan, wat voor deze maatregel dus is overgenomen. Er is echter wel een nieuw artikel (33c) geschreven omdat anders deze stimuleringsmaatregel alleen van toepassing zou zijn op grond met fosfaattoestand hoog. De reden om bij artikel 33b (implementatie 6e AP) alleen strorijke mest afkomstig van biologisch gehouden varkens toe te staan omdat het gehalte aan N-mineraal en aan fosfaat in varkensmest relatief hoog is en de gehalten van deze stoffen niet binnen de

gestelde criteria voor organisch stofrijke meststoffen zijn te passen¹. Ook voor biologische bedrijven geldt dat het gehalte aan N-mineraal hoog kan zijn, maar daar staat tegenover dat op biologische bedrijven de gemiddelde stikstofgiften uit meststoffen (aanzienlijk) lager liggen, mede omdat er geen kunstmest mag worden gebruikt. Dat leidt tot een lager risico van nitraatuitspoeling. Daarbij wordt er wel van uitgegaan dat de storrijke varkensmest zo kort mogelijk voordat de gewassen worden ingezaaid of gepoot, wordt toegediend.

2.3 Definitie vaste storrijke mest

Het Zuiderzeevarken, POV en LTO vinden meerdere definities onduidelijk. Er worden verschillende definities gebruikt van vaste, stapelbare mest: in het 7e AP (zogenoemde 'organische stofrijke meststoffen'), Uitvoeringsregeling Meststoffenwet (zogenoemde 'storrijke mest') en later in dit document genoemd als 'meststoffen met een hoog gehalte aan organische stof in de vorm van stro'.

Reactie: organische stofrijke mest is de overkoepelende term. Organische storrijke mest is een organische stofrijke mestsoort. Naast storrijke mest zijn er nog meer organische stofrijke mestsoorten, zoals chompost en compost.

- Het zuiderzeevarken, vereniging het Zonvarken, LTO en een landbouwer dragen aan dat een eenduidige definitie nodig is om veehouders die andere strooisels toepassen zoals o.a. hooi, miscanthus, vlas en zaagsel duidelijkheid te bieden over de richtlijnen waar zij aan moeten voldoen. Ook zou een eis aan het gehalte ruwe celstof, NDF, ADF of ADL gesteld worden.
- Een landbouwer draagt aan dat het wijzigingsvoorstel in consultatie geen rekening houdt met stimulering toekomstgerichte duurzame (emissiearme) vormen van stalsystemen op ander plantaardig materiaal dan stro. Door tientallen melkveehouders in Nederland wordt al jaren met succes gewerkt met vrijloopstallen. In een vrijloopstal bevinden zich geen ligboxen en zijn lig- en loopgedeelten grotendeels gecombineerd. Dit lig- en loopgedeelte bestaat uit een grote ruimte voorzien van een organische diepe bodem van bijvoorbeeld houtsnippers en andere organische restmaterialen. Het verzoek is om in de wijziging 'stro' aan te passen naar 'stro of ander plantaardig materiaal (houtsnippers, blad, (berm/natuur)gras en riet).
- Livar vindt het onduidelijk wat precies onder storrijke mest wordt verstaan. Betreft het alle mest (vaste storrijke mest maar ook eventuele dunne fractie of drijfmest) van een bedrijf waar meer dan 90% van de dieren zijn gehouden op een oppervlakte die voor ten minste twee derde deel is ingestrooid met stro (afzet met opmerkingscode 73) ? Of geldt dit alleen voor de vaste storrijke mest van een bedrijf waar meer dan 90% van de dieren zijn gehouden op een oppervlakte dat voor ten minste twee derde deel is ingestrooid met stro? (code 73). Of geldt dit voor alle vaste storrijke mest van veehouderijbedrijven. Dus ook de bedrijven waar een beperkt deel van de dieren op stro worden gehouden en code 73 dus niet toegepast wordt/kan worden?
- POV geeft aan dat als andere strooisels niet onder 'stro' vallen veel bedrijven niet kunnen voldoen aan de 90% eis.

Reactie: er is geen nieuwe definitie opgenomen voor vaste storrijke mest. De huidige definitie is opgenomen in het Besluit gebruik meststoffen. Storrijke mest is mest afkomstig van stallen waar de dieren op stro worden gehouden.

2.4 Definitie stro

- LTO geeft aan dat in de biologische landbouw het gebruik van andere strooisels noodzakelijk is om voldoende strooisel voor de stallen te hebben, aangezien er volstrekt onvoldoende biologische graanteelt in Nederland en omliggende landen plaatsvindt om in de behoefte aan strooisel in de vorm van stro te voorzien. Het ruim instrooien van stallen is in de biologische veehouderij verplicht en de sector voert momenteel proeven uit met teelt en gebruik van Miscanthus als strooisel.

Reactie: in de biologische sector is het verplicht strooisel in de stallen te gebruiken, maar dit materiaal hoeft niet biologisch te zijn. Het is dus toegestaan (deels) strooisels afkomstig uit de gangbare akkerbouw te gebruiken. Het gebruik van miscanthus als strooisel vormt geen probleem om in aanmerking te komen voor deze stimuleringsmaatregel.

¹ Staatscourant 2019, 70977

3. Maximum betrekken bij berekening

- Delphy en de NAV dragen aan dat een maximale inzet per perceel vanuit milieukundig oogpunt overbodig is en praktisch ook niet uitvoerbaar. De systematiek van de gebruiksnormen wordt op (gewas)perceel niveau berekend, maar is uiteindelijk een bedrijfsnorm. Zeker bij de krappe P-normen in het zuidwestelijk kleigebied zal de akkerbouwer de meststoffen zo efficiënt mogelijk voor het gewas inzetten. Dus met zo minimaal mogelijk verlies. Het voordeel van vaste OS-rijke meststoffen is dat N-org en P-org redelijk stabiele vormen zijn met veel minder milieurisico dan direct beschikbare Nm. Bij de akkerbouw op kleigrond is het praktisch niet mogelijk om jaarlijks organische mest uit te rijden. Het is gebruikelijk om de P- en K-behoefte aardappel van organische mest te voorzien. Meestal in de graanstoppel toegepast met bijv. 20 ton geitenstalmest + ca. 5 ton compost (afdeklaag tijdens opslag op perceel). Naast voornoemde toepassing is het ook praktisch niet mogelijk om met de stalmeststrooier lagere giften te verspreiden. Met 5 kg P2O5 per ton geitenmest wordt er al 100 kg P2O5/ha gegeven. Dat zou met de voorgestelde regeling alleen bij P-arm mogen.
- LTO geeft aan dat het gestelde maximum zorgt voor een beperking in het gebruik van OS-rijke meststoffen. Het blijft nodig om andere niet OS-rijke te gebruiken. Het beschreven risico is volgens LTO onterecht. Bovendien is de fosfaattoestand in de bodem al sterk gedaald en werkt dit kringlooplandbouw eerder tegen dan dat dit gestimuleerd wordt. LTO stelt voor dat het gedeelte van de gebruiksnorm waarbij 100% van de fosfaataanvoer meetelt ook benut kan worden met OS-rijke meststoffen in plaats van OS-arme meststoffen. Voor groencompost pakt het voorstel negatief uit omdat er met de huidige fosfaatvrije voet dubbel de gebruiksnorm kan worden opgebracht.
- Het Hoogheemraadschap van Rijnland stelt voor om de volgende mogelijkheid uit te werken. In de stimuleringsmaatregel is een maximum opgenomen van de hoeveelheid OS-rijke meststof die mag worden toegepast. Dit is gelijk aan het maximum in absolute kg fosfaat per hectare (gelijk met de fosfaatgebruiksnorm). In de berekening voor toepassing van de fosfaatgebruiksnorm wordt vervolgens een percentage genomen. Hierdoor blijft er nog fosfaatruimte over om op te vullen. Dat kan dan alleen gebeuren met een niet OS-rijke meststof zoals drijfmest. In drijfmest zijn de nutriënten snel beschikbaar, maar als er op dat moment geen opname is door de bloembol zullen deze nutriënten uitspoelen. Het zou wenselijk zijn als er een mogelijkheid wordt geboden om de resterende ruimte binnen de fosfaatgebruiksnorm ook op te mogen vullen met OS-rijke meststoffen maar om die dan voor 100% mee te laten tellen (net zoals drijfmest). Hierdoor wordt er geen extra fosfaat opgebracht ten opzichte van de drijfmest maar kan deze OS-rijke meststof ook bijdragen aan de verbetering van de bodem.

Reactie: de voorgestelde regeling is geen verplichting en wijzigt de fosfaatgebruiksnormen niet. Wat dus al mogelijk was blijft mogelijk. Wel wordt er een maximum gesteld aan het aantal kilogrammen fosfaat bij gebruik van de vrijstelling. Dit maximum is vastgesteld om het risico op nitraatuitspoeling op de lange termijn te beperken. Het klopt dat op de korte termijn heeft het gebruik van OS-rijke meststoffen een klein uitspoelingsrisico met zich meebrengt. Echter, door deze maatregel kan de landbouwer meer fosfaat worden opbrengen, uiteindelijk zal dit kunnen uitspoelen. Zeker bij compost is dit risico groot door de hoge vrijstelling².

Deze regeling verbiedt niet om het resterende deel van de gebruikruimte op te vullen met een OS-rijke meststof, deze meststof telt dan wel voor 100% mee. De toelichting was op dit punt niet helder en is aangepast.

Delphy en de NAV dragen aan dat een maximering van de P-gift per perceel is ook bij een combinatie met drijfmest enorm gevoelig voor normoverschrijding. In de praktijk wordt veelal een gematigde drijfmestgift toegepast om de groenbemester van N te voorzien. Daarnaast vraagt ook bij het achterlaten van stro de omzetting hiervan extra N. Belangrijk dus om de investering van organische stof in de bodem te laten slagen en daarvoor drijfmest toe te passen met meer direct beschikbare N(m) t.o.v. vaste mest (relatief meer Norg). Veelal is de samenstelling van de drijfmest echter alleen globaal bekend en wat te doen als er enkele kg P2O5 boven de maximale

² CDM, 2022. Beantwoording van ad-hoc vraag over stimuleren van organische stofrijke meststoffen (bijlage 2023D04573 bij Kamerstukken II, 2022/23, 33037 nr. 488).

norm per perceel is toegediend? Ook bij vloeibare (drijf) mest geldt overigens dat praktisch de gift minimaal 20 ton/ha moet zijn.

Reactie: Er is altijd een norm beperkend om meer meststoffen op te brengen. Dit wijzigt deze maatregel niet. Drijfmest heeft een relatief hoog gehalte aan stikstof waardoor het risico op normoverschrijding kan worden vergroot, maar het is de keuze van de landbouwer om voor drijfmest te kiezen. Door deze maatregel wordt bij hetzelfde gebruik (in kg) de kans op normoverschrijding juist kleiner.

4. Gekozen percentages

LTO Nederland vindt de onderbouwing waarom bepaalde meststoffen meer of minder meetellen onvoldoende. Het zou waardevol zijn om te weten wat de verhoudingen zijn van de benoemde meststoffen en wat eventueel verder nog meegenomen is in de weging. Een suggestie zou kunnen zijn om de C/N verhouding (ook) mee te nemen in de klasse-indeling. Deze verhouding geeft aan hoe snel de mest wordt omgezet en er met name stikstof vrijkomt. Hierbij is een lage C/N verhouding instabiel en komt snel vrij, een hoge verhouding blijft lang werken omdat de stikstof aan de koolstof is gebonden en het bodemleven er langer over doet om dit vrij te maken. Stro bevat veel koolstof en daarom is storrijke vaste mest een geschikte meststof, maar ook vaste gescheiden mest heeft een hoog koolstofgehalte. LTO zou ervoor willen pleiten om storrijke vaste meststoffen voor 50% mee te laten tellen in plaats van 75%. De gehalten N en P bij champost en bijvoorbeeld storrijke rundveemest zijn redelijk vergelijkbaar.

Reactie: In de consultatieversie van deze regeling was voor de gedifferentieerde berekening voor de fosfaatgebruiksnorm een 50 procent-categorie opgenomen naar aanleiding van de motie Boswijk. In de consultatieversie was champost hier ingedeeld. Bij de definitieve uitwerking van de stimuleringsmaatregel is het zevende actieprogramma leidend geweest. Deze indeling sluit aan bij het advies van de CDM uit 2019³. In de definitieve versie is de 50%-categorie vervallen. Er is dus ook geen ruimte om andere meststoffen in deze categorie in te delen.

De NAV geeft aan dat tussen compost en vaste meststoffen uit dierlijke mest een groot verschil zit in dat de fosfaat in beide stoffen niet geheel vrijkomt in het jaar van toepassen.

Reactie: vanwege dit verschil is er in het zevende actieprogramma voor gekozen compost en vaste storrijke mest voor respectievelijk 25% en 75% in aanmerking te laten komen.

5. Opmerkingscode voor vaste storrijke mest – vervallen in definitieve regeling

Vereniging het Zonvarken, POV en het Zuiderzeevarken geven aan dat in het uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt gesteld dat 90% van de dieren gehouden op het bedrijf, gehuisvest moet zijn in een huisvestingssysteem waarbij de leefruimte voor 75% is ingestrooid met stro. Het aanbod van organische stofrijke mest wordt beperkt door deze 90% eis tot mest van bedrijven die al een volledige transitie doorgemaakt hebben. Echter, bedrijven die nog bezig zijn met hun transformatie kunnen niet voldoen aan deze eis en ervaren hierdoor geen ondersteunende en bemoedigende overheid op dit punt. Juist voor een sector in transitie pleiten wij daarom voor het laten vervallen van deze eis. Daarnaast geeft vereniging het Zonvarken aan dat de 75% eis niet uitvoerbaar is bij veel bedrijven. Vooral varkens die een binnen en buiten verblijf hebben worden de buitenverblijven niet ingestrooid (i.v.m. regen). Moeten deze buitenruimtes worden meegeteld voor de eis van 75% leefruimte die in gestrooid moet zijn? Ook livar vraagt zich af of opmerkingscode 73 en de geldige toepassing van deze code bij bedrijven met een buitenuitloop. Indien deze code niet geldig is kunnen biologische bedrijven niet in aanmerking komen voor deze maatregel.

Reactie: Code 73 wordt gebruikt bij afvoer van storrijke mest, deze afvoer kan vervolgens worden afgetrokken van de verwerkingsplicht. Deze stimuleringsmaatregel staat los van de mestverwerkingsplicht. In de definitieve regeling is de opmerkingscode voor vaste storrijke mest die was opgenomen in de consultatieversie van de regeling vervallen. Er gaat in het kader van deze regeling dus geen nieuwe opmerkingscode gelden.

³ CDM, 2017. Criteria voor organische stofrijke meststoffen.

6. Gaat niet in op de inhoud van de wijziging

Deze regeling betreft alleen de implementatie van de stimuleringsmaatregel uit het zevende actieprogramma. Tijdens de consultatie zijn ook vragen gesteld of opmerkingen gemaakt die geen betrekking hebben op de regeling uit het zevende actieprogramma. Hieronder volgt per reactie een korte toelichting.

<p>LTO betreurt het onvoldoende of laat communiceren over het publiceren van nieuwe wetgeving. Ondernemers weten hierdoor niet waar zij rekening mee moeten houden, terwijl de bemestingsperiode en het teeltseizoen weer bijna voor de deur staat. Reactie:</p>	<p><i>in het 7e AP is eind 2021 aangekondigd dat vanaf 1 januari 2023 organische stofrijke meststoffen gestimuleerd zouden worden. Het implementeren van maatregelen is een lang proces. Tijdens deze periode is contact geweest met verschillende (sector) organisaties, waaronder LTO.</i></p>
<p>Een landbouwer vraagt hoe stalsystemen op stro zich verhouden tot de eisen uit het Besluit emissiearme huisvesting (Beh). Hier zijn strostallen niet emissiearm. Vrijloopstallen zijn uitgezonderd van de regels, maar niet elke strostal heeft zo'n grote oppervlakte per dier.</p>	<p><i>Het Beh staat los van de regeling.</i></p> <p><i>Voor deze regeling is het alleen relevant dat de mest afkomstig is van dieren gehouden op stro.</i></p>
<p>Ook op kleigronden zou het op grasland mogelijk moeten zijn om vanaf 1 januari organische stof rijke meststoffen uit te rijden. Een vorst periode geeft de gelegenheid om zonder structuur schade deze aan te wenden. Zo ook moet het effect van ververen van de meststoffen niet worden onderschat. De bodem neemt zodoende beter de organische stof en nutriënten op. Eigenlijk zouden we hier mee de praktijk van 50-60 jaar weer mee terug halen. En daar mede een goede start voor de weidevogelpopulatie bieden.</p>	<p><i>De uitrijperiodes zijn vastgelegd in het Besluit gebruik meststoffen en maken geen onderdeel uit van deze regeling.</i></p> <p><i>Dit was al toegestaan en blijft zo. Nieuw in de 7e AP is dat wordt geregeld dat ook op zand- en lössgrond (grasland en bouwland) bij gebruik van vaste strotijke mest vanaf 1 januari mag worden uitgereden.</i></p>
<p>Livar ziet graag de mogelijkheid om een aangepaste forfaitaire norm toe te passen in de mestboekhouding voor de vastlegging en afvoer van fosfaat in/via het dier. De laatste jaren is de fosfaat efficiëntie binnen de varkenshouderij toegenomen. Er wordt over het algemeen steeds minder fosfor/fosfaat toegevoegd aan het voer waardoor er minder fosfaat per varken via de mest hoeft te worden afgevoerd. In een huisvestingssysteem waar dieren veel meer ruimte hebben en veel actiever zijn, zoals bij Livar en op biologische bedrijven, dient het voer meer fosfor/fosfaat te bevatten zodat het beenwerk en de gewrichten sterker worden. Wij lopen echter tegen het probleem aan dat hierdoor meer fosfaat wordt vastgelegd in het dier dan waar de forfaitaire normen vanuit gegaan. Omdat we in de mestboekhouding bij de afvoer van fosfaat in dieren verplicht moeten rekenen met deze forfaitaire normen missen we fosfaat. Voor varkens die gevoerd zijn met brijvoer wordt de forfaitaire norm verhoogd met 18%. Een dergelijke aangepaste forfaitaire norm zou ook moeten gelden voor varkens die over veel ruimte en strohuisvesting beschikken.</p>	<p><i>De gebruiksnormen en forfaits zijn geen onderdeel van deze regeling.</i></p>

Daarnaast is het dat de overheid de controle heeft verzaakt en men stedelijk water, en rivieren die vuiler Nederland binnenkomen dan is toegestaan, meetelt op het bord van de agrarische sector.	<i>Het meetnet voor het meten van de waterkwaliteit maakt geen onderdeel uit van deze regeling.</i>
Een landbouwer vindt het vervroegen van uitrijseizoen naar 1 januari voor hoog organische meststoffen op zandgrond is een goede zaak.	<i>De uitrijperiodes zijn vastgelegd in het Besluit gebruik meststoffen en maken geen onderdeel uit van deze regeling.</i>
LTO merkt op dat voor stikstof geen uitzondering is bepaald in de mate waar OS-rijke meststoffen meetellen in de stikstofgebruiksnorm. Als gebruik van deze OS-rijke meststoffen gestimuleerd moet worden, dan dient dit ook te worden aangepast. Er zou bijvoorbeeld gekozen kunnen worden om een deel van de meststof als dierlijke mest aan te merken en dat deel dan mee te tellen in de plaatsingsruimte voor dierlijke mest.	<i>Het aanpassen van de hoogte van de gebruiksnormen en forfaits is geen onderdeel van deze regeling.</i>
LTO en NAV vinden dat er ook nog gekeken moet worden naar de voorschriften rondom onderwerken van OS-rijke meststoffen. Nu zijn deze in de praktijk namelijk niet altijd werkbaar en/of toepasbaar. Denk daarbij bijvoorbeeld aan kleigronden in combinatie met droogte of juist nattigheid. Wanneer deze voorschriften beter werken in de praktijk betekend dit automatisch ook stimulering van gebruik. De inwerkplicht staat het gebruik van deze meststoffen in ten velde gewassen in de weg.	<i>Het wijzigen van de voorschriften voor het opbrengen van meststoffen is geen onderdeel van deze regeling.</i>
Het Hoogheerraadschap van Rijnland geeft aan dat nader onderzoek naar de mogelijkheden voor toepassing van deze producten onderdeel zou kunnen zijn van de pilot Emissiereductie fosfor naar oppervlaktewater (bollenteelt) die is opgenomen in het 7e nitraatactieprogramma. We kijken dan ook uit om deze pilot op korte termijn samen nader vorm te geven.	<i>Het inrichten van pilots uit het zevende actieprogramma is geen onderdeel van deze regeling.</i>
Een akkerbouwer stelt voor om onderzoek te doen naar een vrij eenvoudige oplossing die vele doelen dient. Huisvesting van dieren, in ons geval melkvee, gehouden in een stalsysteem met ruim strooisel waarbij de mest elk uur uit de stal verwijderd wordt. De urine van de dieren wordt direct opgevangen en apart opgeslagen. Op deze manier krijg je 2 meststromen: Een soort van vloeibare storrijke stalmest, 10% droge stof, een C/N verhouding van 10, een zeer laag N-mineraal en een laag kaligehalte. Een ideale meststof om het bodemleven te voeden en daarmee veel koolstof aan de bodem toe te voegen en via een levende bodem planten van voedingstoffen te voorzien. De urine bevat vooral minerale stikstof en kali en weinig organische stof, een ideale meststof om aan groeiende planten toe te dienen. Niet alleen op het gebied van (stal)ammoniakemissie boek je veel voordeel, maar ook bij het uitrijden van mest! Wanneer de vloeibare storrijke stalmest, eventueel verdund met water, met de zodebemester of met ontheffing bovengronds wordt uitgereden, is de kans op emissie fors teruggebracht. Bijkomend voordeel is dat deze manier van bemesten ook een verbetering	<i>Het doen van onderzoek is geen onderdeel van deze regeling.</i>

<p>kan betekenen in de reductie van uitspoeling van nitraat naar grond- en oppervlaktewater. Als de gier die overblijft met de bouwlandinjecteur op de akkers gebracht wordt is ook daar een geringe kans op ammoniakemissie.</p>	
<p>POV: Op de Nederlandse akkers en weilanden is er sprake van een neutrale fosfaatbalans (de afvoer via de oogst is nagenoeg gelijk aan de aanvoer via de bemesting). Er is geen sprake van een verhoging van fosfaatvoorraad in de bodem. Er zijn zelfs al plekken waar de fosfaatvoorraad daalt en er wordt gemijnd. De mestwetgeving is nu voornamelijk knellend op basis van de fosfaatsnormen. En deze zijn opgesteld in tijden van een enorm overschot. Maar nu wordt er afgestevend naar een tekort. Fosfaat is daarnaast ook nog eens eindig. Het is wenselijk om de (fosfaat)bemestingsnormen bij te stellen en te verhogen. Dit draagt bij aan de kringlooplandbouwgedachte en de behoefte van bodem en gewas.</p>	<p><i>De gebruiksnormen en forfaits zijn geen onderdeel van deze regeling.</i></p>
<p>Het gelijk houden van de fosfaatsnormen zorgt ervoor dat in de fosfaatrijke gebieden weinig organische stofrijke meststoffen kunnen worden gebruikt en dat deze gronden juist worden gemijnd. Dit draagt niet bij aan de verbetering van de bodemgezondheid, bodemweerbaarheid en bodemgezondheid. Tijdens de humificatie van organische stof zijn mineralen en stikstof nodig. Als het bodemleven wordt gevoed met veel organisch stofrijke meststoffen (hoge C/N verhouding) dan heeft het bodemleven extra stikstof nodig en zal deze onttrekken aan de bodem. Daarom is het van belang dat er voldoende stikstof in de bodem zit en/of wordt verstrekt om "organisch stofrijke meststoffen te verteren". Ook hiervoor is het wenselijk om de (stikstof)bemestingsnormen bij te stellen. Dit draagt bij aan de kringlooplandbouwgedachte en de behoefte van bodem en gewas.</p>	<p><i>De gebruiksnormen en forfaits zijn geen onderdeel van deze regeling.</i></p>